

Література

1. Материалистическая диалектика: В 5 т. — Т.2.: Субъективная диалектика / Под общ. ред. Ф.В.Константинова и В.Г.Маратова; Отв. ред. В. Г. Иванов. — М.: Мысль, 1982. — 285 с.
 2. Ушаков Е.В. Введение в философию и методологию науки: Учебник. — М.: Изд-во «Экзамен», 2005. — 528 с.
 3. Диксон П. Фабрики мысли. — М.: ООО «Изд-во АСТ», 2004. — 505 с.
 4. Ожеван М.А. Аналітика як розв'язання суперечностей між описовим фактографізмом та концептуальністю // Вісник Харківського державного університету. Випуск 6. (Постмодернізм в філософії науки і філософії культури). — Харьков, 2007. — С. 145–149.
 5. Делягин М. Информационная революция, глобализация и кризис мировой экономики // Українська мережа інформаційного суспільства. — 2001. — № 3. — С. 58–62.
 6. Каплан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. — М.: Олимп-Бизнес, 2003. — 214 с.
- Стаття надійшла до редакції 02.04.2010 р.

УДК 657.471.1.011.27

Р. Р. Дутчак,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ ХХІ СТ.

Дана стаття присвячена питанням удосконалення теорії управління витратами підприємств. У статті розглянуто основні аспекти розвитку ринкової економіки в ХХІ ст. Визначено недоліки теорії управління витратами. Автором запропоновано концептуальний підхід підвищення ефективності управління витратами підприємств у ринковому середовищі ХХІ ст.

Ключові слова: система управління витратами, управлінський облік, управлінський контроль, якість проектування, якість виробництва.

Данная статья посвящена вопросам усовершенствования теории управления расходами предприятий. В статье рассмотрены основные аспекты развития рыночной экономики в XXI ст. Определены недостатки теории управления расходами. Автором предложен концептуальный подход повышения эффективности управления расходами предприятия в рыночной среде XXI ст.

Ключевые слова: система управления расходами, управленческий учет, управленческий контроль, качество проектирования, качество производства.

This article is devoted the questions of improvement of theory of management of enterprises charges. In the article the basic aspects of development of market economy are considered in XXI st. Certainly lacks of theory of management charges. An author is offer conceptual approach of increase of efficiency of management of enterprise charges in a market environment XXI st.

Key words: control system by charges, administrative account, administrative control, planning quality, quality of production.

Теорія управління витратами на початку XXI ст. характеризує стан потенційно небезпечного об'єкту для управління підприємством, що визвано порушенням умов ефективності управління в конкурентному середовищі. Виник конфлікт інтересів двох сторін, що прагнуть різної мети. Першою стороною конфлікту є ринок, вимогами якого є висока якість та низька ціна товару. Другою стороною є підприємство, інтересом якого є прибуток. Джерелом розвитку ринкових інтересів є закон конкуренції. Зміна величини ринкових інтересів сприяє адекватній зміні методу їх взаємодії. Теорія управління витратами XIX—XX ст. є недосконалою для сучасних вимог ринкового середовища XXI ст. Недоліки теорії породжують складне теоретичне та практичне питання, що потребує вирішення. Актуальність вирішення даного питання становить наукову проблему. Дана проблема відображає сукупність обставин, обумовлених розвитком ринкової конкуренції, що створили передумову для виникнення нової концепції.

Такими обставинами для теорії управління витратами періоду XIX—XX ст. в ринковому середовищі XXI ст. є: прискорення темпів економічного розвитку, висока міра невизначеності, скорочення життєвого циклу товару, ускладнення організації бізнес-процесів, зміна характеру інновацій. Необхідні передумови створення нової концепції на сучасному етапі розвитку теорії управління витратами підприємств обґрунтовано в працях вітчизняних та зарубіжних науковців кінця XX — початку XXI ст.

Зарубіжними авторами наукових досліджень з управління витратами є: О. Бланк, В. Говіндараджан, К. Друрі, К. Уорд, Е. Майер, М. Портер, Дж. Хігінса, Ч. Хорнгрен, Р. Каплан, Р. Купер, Дж. Фостер та інші. Наукові дослідження наведених авторів указують про тенденцію прискорення змін у вимогах ринку, що обумовлює відповідну потребу змін теорії управління витратами. А. Тоффлер відзначив, що основою конкурентної переваги в ринковій економіці XXI ст. є швидкість змін в управлінні. Основою таких переваг є нові технології, прискорення управлінських операцій та скорочення часу прийняття управлінського рішення [5, с. 52].

Основними авторами вітчизняних досліджень з управління витратами підприємств є: Є. Ананькіна, П. Безрукий, С. Бондаренко, С. Голов, О. Сліпко, В. Сопко, Ю. Цал-Цалко, А. Череп, М. Чумаченко, А. Шеремет та інші. Наукові дослідження вказаних авторів вирішують ряд окремих питань у теорії та практиці управління витратами на підприємствах різних галузей народного господарства. Незважаючи на значний здобуток наукових досліджень у даній галузі, питання ефективності концепції управління витратами в ринковій економіці залишається відкритим. Невирішеною частиною окресленого питання є: відповідність управління витратами до вимог глобальної конкуренції, гнучкість системи управління витратами в ринковому середовищі, ефективність управлінського обліку та контролю.

Метою статті є розробка теоретичних положень концепції ефективного управління витратами в ринковій економіці XXI ст.

Теорія управління витратами в науковій літературі характеризує логічно узагальнений досвід суспільної практики, яка ґрунтується на глибокому проникненні в суть управління, що спрямовано на контроль витрат та забезпечення їх економії. Основу теорії управління витратами XIX—XX ст. становлять такі концепції: стандарт-костін, директ-костінг, тартег-костінг, центри відповідальності, точно в час, життєвий цикл продукції, канбан, бенчмаркінг, ланцюг цінності, кайзер-костінг, стратегічне позиціонування, ABC, теорія обмежень, витрати на якість, бережливе виробництво та інші.

Аналіз теорії виділяє ряд суттєвих недоліків в умовах ринкового середовища XXI ст., що пов'язано з: калькуляцією собівартості, поділом витрат на постійні і змінні, залежністю від зовнішніх факторів, часом суттєвих скорочень витрат, невизначеністю факторів зовнішнього середовища, відсутністю калькуляції якості та інше. Практичними наслідками вказаних недоліків в управлінні витратами є: неточність у прогнозах поведінки витрат, низький рівень керованості результатом, низька мобільність, управлінська дилема між якістю і собівартістю та інше[3, с. 13].

Визначення концепції управління витратами передбачає формування змісту системи доказів певних положень спрямованих на контроль витрат та їх економію. Концепція управління витратами в ринковій економіці XXI ст. представляє систему ідей, принципів, уявлень, що зумовлюють мету функціонування системи управління витратами при взаємодії суб'єкта та об'єкта управління у внутрішньому середовищі підприємства. Базовою ідеєю, що відображає сутність концепції, є ідея необхідності до-

сягнення балансу інтересів між підприємством та ринком. Досягнення балансу інтересів здійснюється шляхом зниження витрат підприємства у відповідності з вимогами ринку. Концепція обґрунтовує новий підхід до ефективного зниження витрат. Ідейний зміст підходу базується на взаємодії таких категорій, як «витрати», «виробництво», «проектування» та «якість». Концептуальний підхід розглядає якість і витрати як парну категорію, оскільки зниження витрат планується досягнути через підвищення якості проектування та виробництва (рис. 1).

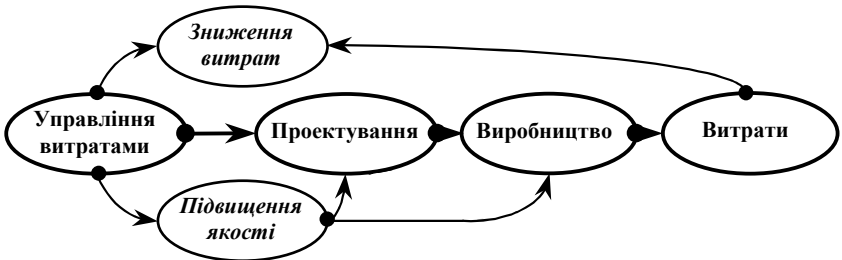


Рис. 1. Зміст концепції управління витратами підприємства

Вважається, що базовими ідеями системи управління витратами є таргет-костінг, кайзен-костінг та функція підтримки досягнутої собівартості. Обидві концепції призначені для зниження рівня собівартості кінцевого продукту у відповідності з вимогами управління. Таргет-костінг вирішує дане завдання на стадії планування й розробки життєвого циклу продукту, тоді як кайзен-костінг на стадії виробництва.

Формою ідейного змісту концепції є система. Система управління витратами підприємства відображає сукупність взаємопов'язаних елементів, організованих процесом системогенезу в єдине ціле, що протистоїть ринковому середовищу. Метою системи є зниження витрат підприємства при незмінному задоволенні потреб споживача. Структура системи передбачає взаємодію чотирьох підсистем: управління витратами, управлінський облік, виробництво і обіг та управлінський контроль (рис. 2).

Суб'єктом управління в системі є підсистема управління витратами, яка включає керівників усіх рівнів організаційно-управлінської структури підприємства. Об'єктом управління витратами є підсистема виробництва та обігу. Підсистема управлінського обліку та управлінський контроль у системі є допоміжними, оскільки забезпечують передумови ефективного функціонування системи. Ціленаправленістю системи є зниження витрат підпри-

емства. Ціллю системи є обґрунтоване зниження витрат підприємства у відповідності з вимогами ринку. Ціль системи — це результат. Отримання результату вказує на досягнення цілі системи. Реалізація змісту концепції здійснюється в послідовності трьох етапів організації системи управління витратами.

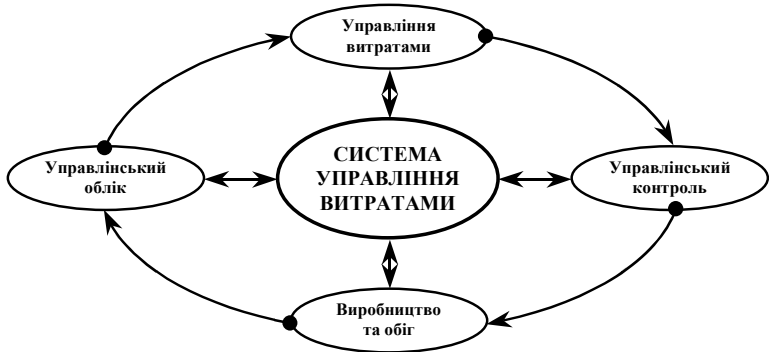


Рис. 2. Система управління витратами

Першим етапом реалізації концепції є встановлення планової собівартості продукції підприємства на стратегічному рівні. Стратегічне управління є першим рівнем системи управління витратами підприємства, що базується на дослідженні відносин системи «середовище—організація». Результатом дослідження даних відносин є встановлення майбутньої ринкової ціни продукції та визначення планового прибутку. Планова собівартість продукції розраховується як різниця між майбутньою ціною продукції та плановим прибутком. Управління витратами на стратегічному рівні встановлює план стратегії зменшення витрат.

Другим етапом реалізації концепції управління витратами є підвищення якості проектування виробництва продукції, що здійснюється на тактичному рівні. Головним завданням проектування є досягнення планової собівартості продукції у відповідності з нормами стратегічних рішень. Умовою зниження витрат є незмінність рівня задоволення потреб споживача. Джерелом зниження витрат є якісне вдосконалення витратного механізму підприємства. Об'єктом проектування — ланцюг цінності продукції. Ланцюг цінності представляє суцільний ряд процесів створення цінності, що виділені в окремі ланки. Складові ланцюга цінності дозволяють розкрити сутність поведінки витрат створеного продукту. Підвищення якості проектування ланцюжка створення цінності потребує використання комплексного підходу

до управління витратами. Вирішення вказаної потреби є можливим при створенні організаційно-управлінської одиниці — «функціональні збори». Дана одиниця представляє сукупність працівників, що працюють на постійній основі і володіють відповідними повноваженнями для прийняття управлінських рішень у сфері проектування, постачання, виробництва, збуту, управлінського обліку та інше. Прийняте рішення є способом вирішення управлінської задачі, яка належить до сфер відповідальності різних функціональних підрозділів. Функціональні збори є суб'єктом управління витратами, компетенцією якого є обґрунтоване зниження витрат. Проектування ланцюжка цінності підприємства на тактичному рівні дозволяє визначити основні складові його витрат та програму їх зниження.

Третім етапом концепції є якісна реалізація схваленого проекту виробництва продукції на оперативному рівні. Завданням якості виробництва є створення цінності товару при відсутності відхилень фактичних витрат від норм проекту на окремій ланці. Оперативний рівень системи управління витратами відображає управлінські рішення, зміст яких полягає у керуванні витратами на місцях їх фактичного здійснення. Якість виробництва відображає сукупність сутнісних характеристик процесів виготовлення продукції, що відповідає нормам проекту. Сукупність процесів виробництва визначено проектом ланцюга цінності в межах підприємства. Норми проекту розраховані в розрізі на кожен ланку, що забезпечує вихідними даними ланцюжка цінності у виробничих процесах окремої ланки.

Допоміжними підсистемами в системі управління витратами є управлінський облік та управлінський контроль. Зміна традиційних підходів до системи управління витратами в ринковому середовищі ХХІ ст. потребує відповідної зміни в підходах до організацій вказаних підсистем.

Отже, розвиток ринкових відносин у ХХІ ст. стає причиною суперечності між інтересами підприємства та ринку. Методом вирішення вказаної суперечності в науковій літературі та практиці є концепція управління витратами. Аналіз основних концепцій з теорії управління витратами ХІХ—ХХ ст. вказує про наявність недоліків, що невідповідають вимогам ефективності. Вирішення вказаних недоліків потребує створення нової концепції управління витратами. Базовою ідеєю, що відображає сутність концепції, є ідея необхідності досягнення балансу інтересів. Досягнення балансу інтересів здійснюється управлінням підприємства шляхом зниження витрат у відповідності з вимогами ринку.

Концепція обґрунтовує новий підхід до ефективного зниження витрат. Концептуальний підхід розглядає якість і витрати як парну категорію, оскільки зниження витрат планується досягнути через підвищення якості проектування та виробництва. Відмінною особливістю такої концепції є інтеграція облікового підходу з економічним аспектом витратного механізму ланцюжка цінності. Концепція передбачає створення системи управління витратами, основними підсистемами якої є управлінський облік та управлінський контроль. Ідейний зміст концепції вимагає від управлінського обліку та контролю відповідного ускладнення традиційних підходів до вирішення поставленої задачі.

Література

1. *Ільченко Л. Б.* Управлінський облік в системі управління підприємством // Економічний простір. — 2008. — № 13. — С. 202—212.
2. *Корецький М. Х., Дегтяр А. О., Дацій О. І.* Стратегічне управління: Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 240 с.
3. *Корольова О. І.* Концепція розвитку бухгалтерського обліку витрат в Україні // Економіка, фінанси, право. — 2008. — № 7. — С. 13—17.
4. *Козаченко Г. В., Погорелов Ю. С., Хлап'юнов Л. Ю., Макухін Г. А.* Управління затратами підприємства.: Монографія. — К.: Лібра, 2007. — 320 с.
5. *Сук Л. К., Сук П. Л.* Організація бухгалтерського обліку: Підручник. — К.: Каравела, 2009. — 624 с.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2010 р.

УДК 657.4: 336

О. О. Дорошенко,

аспірант,

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана

КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Наведено обґрунтування розподілу суб'єктів контролю фінансово-господарської діяльності бюджетних установ відповідно до їх повноважень.

Ключові слова: суб'єкт контролю, контроль фінансово-господарської діяльності, бюджетні установи, загальний контроль, спеціалізований контроль, внутрішній контроль, зовнішній контроль.